

כ"א בסיון תשס"ט, 13.06.09
גיליון מס' 160

פרשת שלח לך

"ונהי בעינינו כחגבים"

מאת עדנה פורת-לובושיץ, קיבוץ בארות יצחק

למה בחרו המרגלים בדימוי של חגבים? (חגב הוא שם נרדף לארבה על פי דבה"ב ז, יג) "והן אצוה על חגב לאכול הארץ".

החגבים מתרבים מזמן לזמן במידה עצומה ויוצרים להקות נודדות גדולות שפולשות לאזורים הרחוקים ממקום מושבם. במשך נדודיהן גורמות להקות זוללים אלה נזק מרובה למשק החקלאי והן עלולות להשמיד יבולים שלמים ולהביא לחיסול מוחלט של הצמחייה (על פי האנצ' העברית תשכ"ו, ערך ארבה).

- אל חמש נקודות המאפיינות את התנהגות החגבים ניתן להשוות גם את בני ישראל:
- התנפלות אגרסיבית על ארץ שלא שייכת להם.
 - ההכרח בנדידה לארץ אחרת אחרי חיסול הצמחייה.
 - נדידתם עשויה להיתפס כתופעת טבע.
 - נחיל חגבים לא ניתן לחסל באמצעים פרימיטיביים.
 - אין מלך לחגבים.

א. התנפלות

התנפלות הארבה כהתקפת צבא האויב מתוארת בספר יואל: "כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן ירוצון... כעם עצום ערוך למלחמה מפניו יחילו עמים". משמעות ההתנפלות האגרסיבית היא שאין הצדקה מוסרית או משפטית לחגבים להתנפל על ארץ זרה, ובהקבלה - אין גם לעם ישראל הצדקה לכבוש (לזלול) ארץ זבת חלב ודבש.

גם בלק בן צפור מדמה את עם ישראל לארבה. לאחר 40 שנות נדודים אומר בלק: "הנה עם יצא ממצרים והנה כסה את עין הארץ", כמו שכתוב במכת הארבה "ויכס את עין הארץ". הפתרון לדעתו "ואגרשנו מן הארץ" וכוונתו לפי אור החיים: "נתכוון לגרשו מן הארץ הידועה אשר נתן ה' להם כי כשיכניעו יראו מעלות אל הארץ". לפי בלק נפחיד אותו, נכה בו ונגרשו כמו שמגרשים ארבה ולא ניתן לעם ישראל להתחבר לארץ ישראל. הרגל השלישית של עם ישראל ותורת ישראל - הרגל של ארץ ישראל תנותק ממנו ואז הוא יפול.

ב. ההכרח בנדידה

"לא תהיה לנו שום טובה מזה שנכבשנה, שכן אורה משכלת והיא ארץ אוכלת יושביה וכ"כ רע האוויר שם שאפילו יושביה שכבר רגילים לאווירה מורעלים ומתים. אנו שאין אנו רגילים לאוויר הזה בודאי יהרוג אותנו בכניסתנו (ילקוט מעם לועז תשכ"ח, דף קס"ה). המרגלים הגזימו לספר בגנות הארץ. "שם ראינו אנשי מדות" וכן "ראינו את הנפילים בני ענק" אשר מעניקים חמה בקומתן (רש"י). לאנשים אלה מחמת גובהן האוויר אינו מזיק כ"כ כי במרומים הוא זך וצלול יותר. אבל אנחנו הנמוכים שהיינו בעיניהם כחגבים המחסלים את הצמחייה ופוגעים באקלים, לנו בוודאי יזיק האוויר המעופש. נוכל אולי לחיות בארץ תקופה קצרה ואח"כ לעוף משם כחגבים למקום עם אויר יותר צלול.

ג. תופעת טבע

העמים רואים בנדידת החגבים תופעת טבע רגילה. לא כן עם ישראל. אנו מוזהרים לא לראות אותה כך אלא זאת צרה שיש לזעוק עליה. "על אלה מהם מתריעין בכל מקום... על הארבה ועל החסיל... מתריעין עליה שהיא מכה מהלכת" (תענית ג', משנה ה). וכן לא להסבירה כתופעת טבע: "מצות עשה מן התורה לזעוק... על כל צרה... כגון ארבה... אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה כמנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרת... הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי" (רמב"ם הלכות תעניות פ"א). המרגלים טענו כי שמעו מהנפילים "אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים" (רש"י עפ"י סוטה לה), כלומר תופעת טבע, מקרה, דרך העולם, ולפיכך אין להתייחס או לפחד מהם. ובדימוי לחגבים יתייחסו לעם ישראל כאשר יפלוש לארץ כתופעת טבע, כמנהג העולם, ויכו ויגרשו אותם כמו שמכים ומגרשים חגבים, ולא נכון "כי לחמנו הם סר צלם מעליהם".

ד. חיסול חגבים

מאז ומעולם מתקשה המדע להבריח ולגרש נחיל ארבה המתנפל על ארץ. ר' א"מ לונץ ז"ל מספר על הארבה שהגיע לארץ ישראל. "בירח ניסן תרע"ה עלה ארבה כבד ויכס את עין הארץ ומיד גזרו הבד"צ תענית ציבור. הממשלה אחזה מיד בבואו בכל האמצעים האפשריים להלחם אתו. אך עם הארבה אי אפשר היה ללחום כי רב ועצום היה מאוד" (דעת מקרא יואל פרק ב בסעיף 59). איך הענקים יוכלו לחסל את בני ישראל אם הם מדומים לחגבים?

המרגלים "שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני" (והיו שומעים שאמרו רואים אנו אנשים הדומים לקמצי באילנות (סוטה לה). "אבן שביקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל.... ואייתי הקב"ה עליה קמצי ונקבוה ונחית בצואריה" (והביא הקב"ה עליו נמלים (לפי רש"י) ונקבו את האבן ונפל על צוארו (ברכות נ"ד, ב). "קמצי" מילה ארמית המתורגמת לחגבים או לנמלים. עפ"י רש"י עבור ענק כעוג מלך הבשן ובעיני הענקים- הנפילים הקמצי הינם נמלים.

"לאו דווקא כחגבים אלא קטנים ביותר" (חזקוני). "כחגבים או פחות מזה ובשביל זה לא קמו עלינו כי לא החשיבו אותנו ויבז בעיניהם להרע לנו" (ספורנו). לדעת המרגלים גם אם נבוא כנחיל חגבים עבור הענקים אנו נמלים ויוכלו לחסל אותנו בקלות וללא מאמץ מיוחד. " ולא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו".

ה. אין מלך לחגבים.

הארבה מתאפיין בכך שאין לא מלך "מלך אין לארבה ויצא חצץ כל" (משלי ל 23). "הארבה אין לו מלך שיעמיד בהסכמה אחת" (רלב"ג). "מלך אין לארבה להנהיגם יחד באסיפה אחת כדרך המלך" (מצודת דוד).

אין זה נכון כי "ה אתנו אל תיראום" כדברי יהושע וכלב. אנו דומים לחגבים שאין להם מלך ונצטרך להילחם בענקים והמלך – מלכו של עולם- לא אתנו.

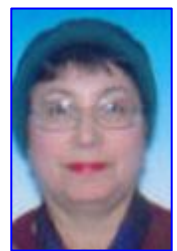
והגדת – הארבה מרבה דיבורים

"ולמען תספר באזני בנך ובן בנך". מה תספר? לפי מדרש רבה זוהי מכת ארבה, כמה דתימא "עליה לבניכם תספרו" (יואל א', ג) וכלי יקר מפרט "במכת הארבה נשאר רושם לדורות גם לאחר הסרת המכה, כי ברוב הימים ימצאו הדורות דבר חידוש ויראו כי יבוא הארבה ולא יאכל כלום מכל יבול מצרים. אז ודאי ישאלו הבנים על נס זה מדוע אינה אוכלת מיבול מצרים כי אם מיבול ארץ-ישראל ועל כורחך תצטרך להשיב לו סיפור כל הקורות בארץ מצרים".

הארבה הוא הטריגר לעם ישראל לספר לבניו ולנכדיו על המופתים אשר עשה הקב"ה בארץ מצרים, ולספר – בניגוד למרגלים ולבלק – "כי הראה לו הקב"ה כי הארץ מיוחדת להם... ולכל גרגיר עפר מארץ ישראל מיוחדים נפשות פרטיות מישראל" (שפת אמת, בלק, תרמ"ח).

לכל יהודי יש את המקום המיוחד שלו, את גרגיר העפר שלו, המתאים לו בארץ-ישראל, ואי אפשר לנתק בין הגרגרים הללו ובין הנפשות המתאימות להם.

**עדנה פורת-לובושיץ היא חברת קיבוץ בארות-יצחק. סיימה לאחרונה ריכוז תרבות וקעת עורכת את עלון הקבוצה - ה"ידיעון".
המאמר נכתב לכבוד בר-המצווה של הנכד דוד שלמה לובושיץ שחוגגים השבת.**

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il